

רואה דם בשפופרת (קפ"ח, ג-ו)

האם ישנה אפשרות שיצא דם מהאישה וככל זאת תהיה טהורה? בגמרא עולה אפשרות כזו, והגרשז"א ניסה למצוא פתרון מעשי לנשים שיש להן "עקרות הלכתית" ושאינן יכולה להתעבר בגלל שהביוץ חל בימי הנידה. לא נאריך בנושא זה, אבל נלמד בקצרה כמבט מהיר.

- א. נידה כא: "בעי מינה ר' ירמיה", עד כב. "בעי מינה רבה", רש"י ותוס' שם.
- ב. רמב"ם, איסורי ביאה פ"ה הט"ז ונושאי הכלים שם.
- ג. טור ושו"ע ונושאי כלים קפ"ח, ג-ו.
- ד. שו"ת מנחת שלמה, תנינא ב-ג, סימן ע"ב. מובא להלן החלק הראשון (אם יש אפשרות אפשר ללמוד את הכל ולהתפעל מגדלותו של הגרשז"א. המאמר במקורו נדפס בנועם כך ז', בקצת שינויים בעיקר בסיכום).

לקמן אות ט"ז, ואח"כ תסיר את השפופרת ותוציאנה מגופה באופן שלא יהי' שום צל של ספק שמא יצאה טפת דם מהשפופרת לתוך הגוף, וכאשר יעברו ז' ימים מתחלת ראייתה תפסיק בטהרה כנדה דאורייתא ותטבול מספק בלי ברכה בליל יום ח' ותהי' טהורה מיד. ועתה הנני לנמק ולבאר בע"ה דבר זה מהגמ' והפוסקים, והנני תפלה שלא אכשל ח"ו לומר על טמא טהור ויהי ד' בעזרי לומר על טהור טהור.

במס' נדה דף כ"א ע"ב בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא הרואה דם בשפופרת מהו [הכניסה קנה חלול באותו מקום ונמצא בתוכו דם] בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת [דם יהי' זובה בבשרה שיצא דרך כותלי בית הרחם ואין מפסיק] או דלמא האי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוץ [מאחר שיצא מן המקור לפרוזדור והעמידו כותליה מיד היא מטמאה משא"כ בזב ובעל קרי דאין מטמאין עד שתצא טומאתן לחוץ] אמר לי' בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת דאי בבשרה מיבעי לי' שמטמאה מבפנים כבחוץ נימא קרא בשרה מאי בבשרה ש"מ תרתי, והא א"ר יוחנן משום רשב"י המפלת חתיכה קורעה אם יש בה דם אגור טמאה ואם לאו טהורה [ומאי שנא משפופרת] הכי השתא התם דרכה של אשה לראות דם בחתיכה [הלכך בבשרה קרינא ביה דמין במינו לא חייץ] הכא אין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת.

שו"ת מנחת שלמה תנינא (ב - ג) סימן עב

קונטרס בעניני נדה

מבוא בכתב עת נועם: כידוע יש הרבה אנשים שלא זכו להפקד בפרי בטן אשר לדעת הרופאים עיקר הסיבה למניעת ההריון הוא מפני שאותם הימים האחדים שהאשה מסוגלת להתעבר בהם מזדמן אצלה תוך הימים שהיא עדין בנידותה, הואיל ואין הנשים טובלות אלא לאחר י"ב מתחילת הוסת, ולכן מרוב עצבונם נפשם לשאול הגיעו ומבקשות התרה להקדים טבילתן בימים אחדים...

ענף ב'. בענין ראתה דם בשפופרת

...נראה דאע"ג שכתבנו שגם בשעת הדחק גדול א"א להקל ולעבור אחומרא דר' זירא, מ"מ נלענ"ד תקנה אחרת לאותן נשים אשר נפשו בשאלתן להקדים טבילתן, והוא שתלבש האשה יום או יומים לפני הוסת שפופרת של גומי דק על פי המקור ויהי' סגור ומהודק היטב על פי המקור באופן שאפי' טפת דם פחות מחרדל לא תוכל לצאת מחוץ לשפופרת, והקצה השני של השפופרת יהי' פתוח ונמשך עד חוץ לגופה ממש באופן שכל הדם היוצא מן האשה לא יגע כלל בבשרה שבפנים ושביית החיצון אלא יצא כולו מהמקור עד חוץ לגופה אך ורק דרך השפופרת, ולאחר שתרגיש ותדע ברור שכבר פסקה לראות דם תנגב היטב בזהירות רבה את תוך השפופרת עיין

לימא שפופרת תנאי היא דתניא המפלת חתיכה אף על פי שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה - שר' אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה וחכמים אומרים אין זה דם נדה אלא דם חתיכה, תנא קמא נמי טהורי מטהר אלא דפלי פלווי [שיש בה שורות שורות ביקועים והדם שם] איכא בינייהו ת"ק סבר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה וה"ה לשפופרת [דת"ק לא מטהר לה אלא מגזיה"כ סבר האי דם טמא הוא ומשום חציצה היא טהורה ומשום גזיה"כ וה"ה לשפופרת כיון דטעמא משום חציצה הוא] והני מילי היכא דשיעא [חתיכה והדם בתוכה לא נגע] אבל פלי פלווי [והדם שם ונוגע ברחם] טמאה מ"ט בבשרה קרינא ביה, ואתו רבנן למימר אף על גב דפלי פלווי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה הא דם נדה ודאי טמא ואפי' בשפופרת נמי [רבנן בתראי לא דייקי לישנא דקרא והא דמטהרי משום דלאו דם נדה הוא הלכך לא שנא בתוכה כי שיעא ולא שנא פלי פלווי דנגע ברחם טהורה אבל שפופרת דם נדה היא טמאה דלא דרשינן בבשרה אלא לטמא בפנים כבחויץ] אמר אביי בשפופרת כו"ע לא פליגי דטהורה [דאין דרך הרואה בכך והרש"ל מחק דברים אלה והגיה דדייקינן לישנא דקרא] כי פליגי בחתיכה מר סבר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומר סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה [כי פליגי בחתיכה ודפלי פלווי דת"ק סבר בבשרה למעוטי תוך חתיכה אבל דם הנראה בבקעים טמא דהאי בבשרה קרינן ביה ורבנן בתראי סברי אפי' פלי פלווי טהורה דאין זה דם נדה דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה] עכ"ל הגמ' עם פירוש רש"י ז"ל.

ו) הרי מבואר דעת רש"י דאף שלפי הס"ד רק ר"א ממעט שפופרת משום חציצה מדרשא דבבשרה ואילו רבנן לא דרשי כלל בבשרה למעט חציצה, מ"מ לפי תירוצו של אביי דקיי"ל כוותיה מודו כו"ע דבשפופרת טהורה משום דדרשינן מקרא למעט חציצה ולא נחלקו אלא בחתיכה ובפלי פלווי דלא שייך כלל טעמא דחציצה וטעמייהו דרבנן דמטהרי הוא משום דסברי דאין זה דם נדה. אולם התוס' בד"ה כי הקשו על רש"י "דא"כ השתא אין דרך לראות דם בחתיכה

לא הוי כההיא דאין דרכה לראות בשפופרת דהתם הוי דם נדות אלא שאין דרכה לראות באותו ענין, ולכן פירשו דלאביי לא נחלקו ר"א ורבנן אלא בחתיכה העשויה כמין שפופרת שחוצץ בין הדם והבשר דר"א מטמא משום דרק שפיר וחתיכה שמקיפים את הדם מכל הצדדים חייצי וכן שפופרת חייץ נמי מפני שאינו מינו אבל חתיכה כעין שפופרת אינה חוצצת ואילו רבנן סברי דכיון שאין דרכה לראות בענין זה גם חתיכה חוצצת, אבל בפלי פלווי כיון שהדם נוגע בבשר גם רבנן מטמאים, ועיי"ש בריטב"א ובחדושי הר"ן דנראה שסוברים כרש"י ומיישבים קושית התוס', אבל עכ"פ מבואר שגם להתוס' בשפופרת טהורה לכו"ע משום דחוצץ בין הדם והבשר, אולם הרמב"ן ז"ל ג"כ מקשה על רש"י כהתוס' ופירש משום כך דרבנן פליגי אר"א וסברי דדרכה של אשה לראות דם בחתיכה ולא טיהרו אלא מפני שאין זה דם נדה אלא דם חתיכה אבל היכא דהוי ודאי דם נדה כגון שמצאה בתוך החתיכה דם אגור טמאה, ואילו ר"א סובר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ולכן אף אם דם ממש כנוס בתוך החתיכה ג"כ טהורה משום דגם חתיכה הו"ל כשפופרת, ונמצא דאף שהרמב"ן מפרש בדיוק להיפך מפירוש התוס' מ"מ בראתה דם בשפופרת שאינו מין בשר גם להרמב"ן ז"ל מודו כו"ע דטהורה. והרשב"א ז"ל דוחה פירוש הרמב"ן ומפרש כעין שטת התוס' דפליגי בחתיכה העשויה כמין מרזב דלר"א גם חתיכה חוצצת ואילו לרבנן חתיכה אינה חוצצת דמין במינו אינו חוצץ אלא היינו טעמא דטהורה משום דאין זה דם נדה, וג"מ היכא דהכניסה ידה בפנים והוציאה דם מן המקור דלר"א טהורה מפני שידה ג"כ חוצצת אף על גב דהוי בשר ואילו לרבנן כיון שהוא ודאי דם נדה אין בשר חוצץ דמין במינו הוא עיין שם. גם בע"ס האשכול פירש בהל' נדה כהרשב"א וכתב נמי דאם הוציאה דם בידה דטמאה דמין במינו אינו חוצץ, וגם הוסיף דה"ה נמי אם יש בתוך החתיכה דם אגור שהחתיכה נראית ככלי המחזיק דם שהוא ודאי דם נדה דאין החתיכה חוצצת מפני שהוא מין במינו עיין שם, אבל מ"מ גם האשכול והרשב"א שפיר סברי דאם ראתה דם בשפופרת טהורה לכו"ע משום טעמא

דשפופרת שאינו מינו ודאי חייך, גם הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ה מאיסורי ביאה הט"ז "האשה שהכניסה שפופרת בפרוזדור וראתה הדם בתוך שפופרת טהורה שנאמר דם יהיה זובה בבשרה עד שתראה בבשרה כדרך שהנשים רואות ואין דרך האשה לראות בשפופרת", ומבואר שאפי' אם השפופרת רק בפרוזדור ג"כ טהורה הואיל ואין הדם נוגע בבשר שבבית החיצון.

אך צ"ע דבתר הכי אמר התם רבא דר"א ורבנן פליגי אם מקור מקומו טהור או טמא, ולפי המבואר לעיל דהא דראתה בשפופרת טהורה היינו אפי' השפופרת מונחת רק בבית החיצון כיון שלא נגע הדם בבשר שבביה"ח אשר על מקום זה אמרה תורה בבשרה ודרשינן מיניה למעט שפופרת, וממילא נראה שאף אם השפופרת ארוכה יותר מ"מ מה שהיא חוצצת מבין השיניים ולפנים לא מעלה ולא מוריד, וכיון שכן נראה דמוכח מהכא דלמ"ד מקור מקומו טהור גם אם ראתה האשה דם נדה ממש ויצא ממקורה, מ"מ כל זמן שאותו דם לא נגע עדיין בבשר שבביה"ח אמרינן דכמו שהאשה עצמה אינה נטמאת כך גם הדם עדיין טהור הוא ולא חל עליו שם דם נדה כי אם בשעה שעובר את הגבול מבית הפנימי לביה"ח. דאל"כ איך אפשר לומר דלאחר שיצא מהמקור וכבר חל עליו שם של דם נדה ומטמא במגע ובמשא יהי' טהור אח"כ אם בבואו לביה"ח הוא נכנס לשפופרת, וע"כ כדאמרן דלא רק שאין האשה נקראת בשם "רואה" אלא גם הדם עצמו אינו קרוי דם נדה אלא בשעה שעובר את הגבול של בין השיניים. ומ"ש דאם הרגישה שנפתח מקורה טמאה היינו לא שבאותו רגע כבר חשיב דם נדה רק אח"כ כשהדם נוגע בביה"ח, וכיון שכן צ"ע דבדף מ"ב ע"א אמר רב יולדת שירדה לטבול מטומאה לטהרה ונעקר ממנה דם בירידה טמאה, ועיי"ש בתוס' וברמב"ן וכו' דפליגי ארש"י וסברי שרק נעקר מן המקור אבל לא יצא עדיין לביה"ח ואפי"ה נקרא דם טמא אף על פי שהיציאה לביה"ח כבר היתה בימי טהור וסוגיא דהתם אזלי גם למ"ד מקור מקומו טהור, ואפי' לרש"י ג"כ אפשר שהדם טמא אלא דכיון שהוא עדיין בפנים סובר דמהני ליה טבילה כמו דמהני לדם שבמקור למ"ד שמקומו טמא

אבל אפשר שגם לרש"י שפיר קרוי דם יולדת גם בהיותו בבית הפנימי, וכיון שכן קשה דכמו שחל על הדם שם של דם יולדת וטמא גם לפני שיצא לביה"ח ה"נ בדם נדה נהי דאין האשה נטמאת אלא לאחר שהדם נוגע בביה"ח אבל הדם עצמו שפיר טמא גם קודם, ברם נראה דשאני יולדת שהדם יצא ממנה בהיותה טמאה וה"נ בנדה זובה שיצא מהם דם לאחר שכבר נטמאו שפיר אמרינן דקרוי בשם דם נדה גם לפני שיצא לביה"ח, אבל בתחלת נדתה שפיר נראה דלא חל על הדם שם דם נדה אלא לאחר שנוגע בבשר שבביה"ח ומטמא את האשה אבל לא לפני זה, דהא טעמא דדם נדה טמא ילפינן בר"פ דם הנדה מהא דאמר קרא "והדוה בנדתה מדוה כמותה" וכיון שכן נראה דבתחלת נדתה כמו שהאשה אינה נטמאת אלא בביה"ח כך גם הדם לא חל עליו שם דם נדה אלא בביה"ח, אך צ"ע קצת ממה שהקשו שם התוס' בר"פ דם הנדה דאמאי איצטריך קרא לטמא דם הנדה ותפ"ל שאם לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כ"ש, ואם כדברינו הרי אין הדם גורם טומאה אלא בביה"ח והפסוק בא להודיענו דלאחר שהיא כבר נדה שפיר טמא גם לפני זה, ואפשר דלא משמע להו שהלמוד בא רק לענין זה וצ"ע, ומיהו למ"ד מקור מקומו טמא ודאי טמא גם בשעה שהדם הוא עדיין בתוך המקור ולא נעקר ממנו וכמ"ש הרמב"ן בדף מ"א ע"ב "דבמקומו הוא נעשה דם הנדה" אך צ"ע דאהא דתנן בסוף מס' נדה האשה שמתה ויצא ממנה דם שמטמא משום כתם, כתב המאירי "ואפילו מתה כשיצא שהרי מ"מ עבר דרך מקור והמקור מקומו טמא ואף לאחר מיתה", ולא ידעתי מה דחקו לחדש שגם לאחר מיתה נקרא עדיין בשם מקור ותפ"ל שהדם כבר היה בתוך המקור בחיותה, ומוכח שסובר דרק בשעת יציאה מהמקור הוא נטמא ועיין בנוב"ת חיו"ד סי' צ"ז וצ"ע. (ז) אולם המאירי הוא היחיד שחולק על כל הפוסקים הנ"ל ופירש או גרס בגמ' דבשפופרת כו"ע לא פליגי דטמאה ולא בעינן דוקא בבשרה, אך כיון שדבריו הם נגד כל הפוסקים נראה דלהלכה אין לחוש כלל לשטה זו, אולם גם כתב שם עוד חדוש גדול בפירוש דברי הגמ' וז"ל "הרואה דם בשפופרת, והיא שהכניסה שפופרת לפנים, אם הוציא ראש השפופרת לחוץ עד

שיצא הדם דרך השפופרת שלא בראית פני כותלי הרחם הואיל ויצא מ"מ טמאה, אבל אם לא יצא הדם מן השפופרת אלא שעדיין הוא בתוכו כנגד בית החיצון, שאילו היה כן באשה עצמה אף על פי שלא יצא לחוץ טמאה בנדה וזבה מדכתיב דם יהיה זובה בבשרה, ובזב ובעל קרי אינו טמא עד שיצא לחוץ, שאלוה כאן אם בנדה ובתוך השפופרת טמאה אם לאו" עכ"ל, ומשמע מדבריו דגם מי שסובר דבשפופרת טהורה היינו דוקא כל זמן שהדם הוא עדיין בתוך השפופרת כנגד בית החיצון אבל לאחר שהדם יצא לגמרי מגופה שפיר טמאה לכו"ע גם בשפופרת, וביאור דבריו נראה דכיון דמהך קרא דבבשרה דרשינן שמטמאה בפנים כבחוץ משא"כ בזב ובקרי, לכן אמרינן נמי דלא חידשה תורה להחמיר באשה יותר מבזב ובעל קרי אלא כשראתה ממש בבשרה ולא בשפופרת משא"כ לאחר שיצא הדם לגמרי לחוץ שפיר טמאה נדה אפי' עבר דרך שפופרת ולא נגע כלל בבשר, [בגמ' נדה מ"א ע"ב סובר ר"ל דגם אם יצא דם ממקורה דרך הדופן הרי היא טמאה נדה לכו"ע ולא בעינן דוקא דרך ערותה ומוכח דאע"ג דגזיה"כ הוא דמטמאת בפנים כבחוץ מיד כשהדם נוגע בבשר שבבית החיצון אפי"ה כשיצא לגמרי מהגוף כ"ש דטמאה ונמצא דלר"ל אם נטמאת דרך דופן כ"ש שנטמאת דרך שפופרת לאחר שיצא לגמרי מגופה והיינו ממש כהמאירי וצ"ע] אך כיון שדברי תימה הם שהרי להדיא מבואר שם בכל הסוגיא דמיירי שהדם יצא אח"כ לגמרי לחוץ ואפי"ה היא טהורה ואי אפשר כלל לפרש כדבריו שכל הדיון הוא רק על אותו זמן מועט שהדם נמצא עדיין בתוך השפופרת כנגד בית החיצון, גם בהערות של המו"ל הרה"ג ר' אברהם סופר שליט"א כתב שלא מצא לו חבר בין כל הפוסקים שלפנינו, ולכן כדי שלא יהיו דבריו תמוהים וחתומים נלענ"ד לדחוק שנתכוין לומר דלא אמרינן שהיא טהורה אא"כ ראש השפופרת שלצד חוץ מגיע עד לבית החיצון שהוא מבין השיניים ולחוץ אשר אילו הדם היה יוצא מגופה כרגיל ומגיע עד לאותו מקום היתה נטמאת בכך משום דחשיב כאילו הדם כבר יצא ממנה, רק אז הוא דאמרינן שאם הגיע עד למקום זה דרך שפופרת הרי

היא טהורה אפי' אם אח"כ יצא ממש הדם לחוץ, וכמו דאמרינן גבי מעשרות שאם הגיעו לעונת החיוב בפטור הרי הן פטורין לעולם. משא"כ אם השפופרת קצרה וראשה מגעת רק עד למקום שהוא עדיין מבין השיניים ולפנים, אף על פי שיציאת הדם מהמקור היתה דרך שפופרת אפי"ה טמאה, כיון דלאחר שהדם יצא מהשפופרת ונגע בבשרה הרי הוא עדיין מבין השיניים ולפנים אשר גם אם היה הדם יוצא מגופה כרגיל לא היתה עדיין נטמאת בכך, בכה"ג שפיר אמרינן דבשעה שהדם עובר אח"כ את הגבול שמבין השיניים ולפנים ויוצא לבית החיצון שפיר טמאה, וזה לא כהחת"ס בחיו"ד סי' קע"א שכתב דשפופרת לאו דוקא אלא הוא הדין אם הכניסה טבעת קצרה לפי המקור באופן שתחוץ בין פי המקור לדם לא תיטמא, וטעמו הוא משום דסובר ששפתי פי המקור הוא המקום שגורם טמאה, ואילו המאירי סובר שבין השיניים לאו היינו שפתי פי המקור, ולכן סובר דבכה"ג שהשפופרת קצרה הרי היא טמאה. גם אפשר לומר שרצה המאירי לפרש את הגמ' גם לר"ל דפליג אר' יוחנן וסובר בדף מ"א ע"ב שאף אם יצא הדם דרך דופן ג"כ טמאה, ולדידיה פשוט הוא דה"ה נמי שגם בשפופרת טמאה כיון דלא בעינן כלל שיצא דרך ערותה וכך לי דרך שפופרת או דרך דופן, אולם כל זה דוקא לאחר שהדם יצא ממש לחוץ משא"כ לענין זה דדרשינן מבשרה שמטמאת מבפנים כבחוץ והיא טמאה גם בשעה שהדם הוא עדיין בבית החיצון לענין זה מצינן שפיר למידרש גם לר"ל דבעינן דוקא בבשרה ולא בשפופרת.

ח) המורם מכל האמור דאשה שראתה דם בשפופרת טהורה וכן פסק השו"ע בסי' קפ"ח סעיף ג' "הכניסה שפופרת והוציאה בה דם טהורה" ומפשטות דברי השו"ע וגם מפורש כתב כן בעל סדרי טהרה והחכמת אדם בכלל קי"ב בבינת אדם אות ז' ועוד גדולי אחרונים דפשוט הדבר בלי שום חולק שטהורה האשה גם מדרבנן ואף על גב שגזרו חכמים טמאה גם על דם שהאשה לא הרגישה כלל ביציאתו אשר גם זה נלמד בריש פ"ח דנדה מקרא דבבשרה עד שתרגיש בבשרה ואפי"ה גזרו טמאה גם על כתמים, מ"מ בראתה דרך שפופרת לא גזרו שום טמאה והיא

על פי שעיקר הראיה שהיא עקירת הדם מהמקור הוא כדרך הנשים" עכ"ל, ועיין גם בפירוש על הרמב"ם מר"ד עראמה ז"ל שפירש שהכניסה השפופרת עד בין השינים ולא לתוך המקור, ולפי"ז פשוט הוא דלדעת כל הפוסקים הנ"ל שהזכרנו אין שום מקום לחלק בין תחבה האשה את השפופרת תוך המקור או רק הלבישה אותו על פי המקור והדם שיצא מהמקור כדרכו עבר דרך השפופרת ולא ראה ולא נגע כלל בבשר שהיא ג"כ טהורה כיון דגזיה"כ הוא דאינה טמאה אא"כ הדם נוגע ממש בבשרה ולא כשיש שפופרת החוצץ בין הדם והבשר. ומוכח נמי כדברינו ממ"ש הרמב"ן בהל' נדה פ"ג ה"ב "האשה מטמאה בין באונס בין ברצון ואפילו לא יצא הדם לחוץ ולא נעקר מן המקור ועדיין הוא בבית החיצון טמאה, וביה"ח זו בין השינים מקום שמגיע אליו האצבע בשעת גמר ביאה ובין השינים עצמו כלפנים, ובזה"ז שאין בקיאות בדבר כל שהאשה מוציאה דם בעד שלה טמאה", והרבו לתמוה ע"ז הסד"ט בסי' קפ"ג סק"ג ועוד גדולי אחרונים דכיון שהוציאה את הדם לחוץ הרי יצא ממש לחוץ וטמאה וא"כ מאי נ"מ אם בקיאת בזה"ז או לא, ותירצו ע"ז הרבה גדולי אחרונים דהוצאת הדם מבפנים ע"י עד דומה להוציאה דם ע"י שפופרת ולכן רק מפני שאין אנו בקיאת אנו מטמאת בכל ענין אבל אם היינו יודעים ברור שהעד הוציא את הדם מבין השינים ולפנים לא היתה נטמאת אף על פי שהדם יצא ממש לחוץ, אך נפיש רבואתי דלא ניחא להו בהך תירוצא וסברי שרק אם הדם יצא "תוך" שפופרת אז הוא דחייך משא"כ אם הוא "על" עד או על שפופרת כיון שרואה את פני הבשר לא חייך עיין בזה בשו"ע הרב בסוף הקו"א לסי' קפ"ג ובשו"ת ברית אברהם שהאריך בזה הרבה בפתחי נדה, ובטעמא דמלתא נלענ"ד דטעמא דחציצה הוא מפני שאין דרך לראות בכך ולכן סברי דדוקא תוך שפופרת הוא דלא רגיל משא"כ ע"י עד או קיסם או אפי' "על" שפופרת שפיר טמאה, אולם לענ"ד צ"ע ממ"ש לעיל מהאשכול והרשב"א שכתבו דאם הכניסה אצבעה והוציאה דם שהיא טהורה אי לאו מפני שהאצבע מין אחד עם הבשר עיין שם אף על גב דאצבע דומה ממש לעד, ודוחק גדול לומר

טהורה ודאי גם מדרבנן. והרבה טעמים וסברות נאמרו באחרונים אהא דלא החמירו רבנן בשפופרת [בס' פרדס רמונים בחקירתו השניה שבפתיחת הספר בענין כתמים הקשה דבכה"ג שהשפופרת סתומה מצד אחד ומקבלת טומאה הרי הו"ל ככתם שנמצא ע"ג דבר המקבל טומאה עיין שם, ולענ"ד פשוט הוא דהרי זה דומה לכתם שנמצא על סדין שיודעים ברור שיצא מהמקור דרך דופן דלא כלום הוא וה"נ בשפופרת] וכמו כן נראה דלדעת כל הפוסקים הנ"ל שהזכרנו פשוט הוא דאפי' בכה"ג שלא יצא הדם מגופה מחמת השפופרת אלא הדם יצא ממנה כרגיל מפני שהגיע שעת וסתה אפי"ה אם אין הדם נוגע בבשרה רק יוצא דרך שפופרת הרי היא טהורה, ולרווחא דמלתא אעתיק מ"ש בשו"ע הרב ז"ל בסי' קפ"ח בסק"ט וז"ל "ולדבריהם [של רש"י ותוס' והרמב"ם] בשפופרת שהכניסותה בפרוזדור עד מקום שהשמש דש שהוא תחלת בית החיצון ויצא הדם עצמו מהמקור ונכנס בשפופרת כגון שהיתה שעת וסתה טהורה אף על גב שלא הוציאתו השפופרת [כלומר אף על פי שיציאת הדם לא היתה מחמת השפופרת] כיון שלא נגע בבשר בית החיצון וכן הוא ברמב"ם בהדיא" עכ"ל, ואין לומר דמיעוטא דשפופרת הוא משום דכיון שהדם יוצא משפופרת ולא מהבשר שבמקור אין זה חשיב כדם מקור אלא כדם שפופרת כעין מה שאמרו אין זה דם נדה אלא דם חתיכה, ונמצא לפי"ז דהמיעוט הוא רק כשהשפופרת היא ממש בתוך המקור ולא כשלבשתו על המקור, דלהדיא כתב רש"י דבעינן שיצא דרך כותלי בית הרחם דלאו היינו מקור וגם מפורש כתב הרמב"ם שהכניסה שפופרת בפרוזדור, וכן מוכח מהאשכול והרשב"א שדברו מהכנסת ידה דאי אפשר כלל להכניס בתוך המקור, וכמו"ש החת"ס בסי' קע"ט "כי לעולם לא תגיע אצבע הנשים בפתח הקבר אלא בבית החיצון" וגם החכ"א כתב על הנו"ב דמה שכתב "כגון שהרופא הכניס אצבעו אגב שיטיפיה כתב כך ולא דק", ועיין גם בשו"ע הרב ז"ל שכתב שם בסק"י וז"ל "לפי שטתם אם הכניסה שפופרת לפרוזדור לבד בעת ראית וסתה ויצא דם וסתה לתוך השפופרת טהורה הואיל ואין דרך נשים לראות כן בהפסק בין דם לבין החיצון אף

שהיא עבה ביותר ואין זה ענין לכאן] ורבות נהנית
כאשר ראיתי בקו"א שבשו"ע הרב ז"ל שכתב בריש
הל' גדה "ולהר"ן סבירא ליה דהרגשת בית החיצון
דייקא בעינן דהא הרגשת יציאתו מהמקור יכול
להיות גם ברואה בשפופרת" והיינו כדברינו, ובר מן
דין יש לדעת דאף שהר"ן כתב דטעם אחד לשניהם
אולם הרשב"א והריטב"א לא סברי הכי וכתבו בריש
פ"ח דנדה דכיון דשקולין גינהו שמעינן שפיר תרתי
מחדא דרשא וגם בתוספי הרא"ש בסוגיין דף כ"א
פירש דשתי דרשות חלוקות הן עיין שם. ואף גם
לטעמו של הר"ן נלענ"ד שאפי' אם היא רואה ויודעת
ברור שהדם יוצא ממקורה מ"מ אין זה קרוי הרגשה
ואף שהמאירי כתב בדף ס"ג ע"א "עד שתראה או
שתרגיש שכבר יצא הדם לבית החיצון" דמשמע שסגי
בראיה גרידא נלענ"ד דאין זה בדוקא, ועיין ברמב"ם
ריש פ"ט מאיסורי ביאה ובשו"ע הרב סי' קפ"ג בקו"א
במהדר"ב דהרגשה וראיה חדא מלתא, וגם יבואר
בע"ה להלן שגם להר"ן אין האשה נטמאת אא"כ נגע
הדם באותו חלק מהבשר שהיא צריכה להרגיש שם
אבל אם זה בשפופרת ה"ז חשיב גם להר"ן כאילו
נשאר בפנים או יצא דרך דופן ולא נגע כלל במקום
שהתורה אמרה ששם היא נטמאת, המורם מהאמור
עד כה דלכולהו הני רבוואתי אית לן למימר דבכה"ג
דנ"ד הרי היא טהורה, ונראה דאף לאחר שהרגילה
עצמה בכך ללבוש שפופרת מדי חדש בחדשו למטרה
זו שזיבת הדם תהא דרך השפופרת אפ"ה חוצצת
ולא אמרינן דהיינו רבתייהו, אלא אדרבה כל
שהלבישה הוא כדי לחצוץ עדיף טפי וכמו"ש החכמת
אדם בכלל קל"ח לענין כלי בתוך כלי, דאף שאם
הכלים מיוחדים לכך אפי' מאה חשובים כאחד מ"מ
אם תחלת עשיית ב' הכלים היה כדי שיחשב ככלי
בתוך כלי עדיף טפי וחוצצים אף על פי שייחזן כן
לעולם.

...

חושבני דאף שלפי"ז יתכן שאין אנו יודעים ברור
להגדיר את מקום בין השינים ואת תלתולי הבשר
שהזכירו רש"י והמאירי, אעפ"כ למעשה ברור דאין
לחשוש כלל ששפתי פי המקור כבר קרוי בשם בית
החיצון [הלום ראיתי בס' תפארת צבי ח"ב להגאון ר'

דמיירי שהכניסה ב' אצבעות והדם הי' כל הזמן תוך
ב' האצבעות, אבל עכ"פ חזינן מכולהו הני רבוואתי
דסברי בפשיטות בדעת הרמב"ן שאם הכניסה
שפופרת מבין השינים ולפנים אף על פי שלא
הכניסתו ממש לתוך המקור ג"כ טהורה וכדאמרן.

ט) ברם צ"ע טובא דבריש פ"ח דנדה פריך הגמ' אהא
דיליף שמואל מקרא דבבשרה שאין אשה טמאה עד
שתרגיש בבשרה דהאי בבשרה מיבעי ליה בבשרה
ולא בשפיר ולא בחתיכה ומשני "תרתי שמע מיניה"
וכתב ע"ז הר"ן בחדושו "דכיון דדרשינן מבבשרה עד
שתרגיש בבשרה ממילא משמע ולא בשפיר ולא
בהרגשה שאין בכיוצא בזה הרגשת דם אלא הרגשת
שפיר וחתיכה" עכ"ל, הרי מבואר שסובר דטעמא
דממעטינן שפיר וחתיכה הוא משום דליכא הרגשה,
ופשוט הוא דה"ה נמי בשפופרת דהרי חד טעמא
לכולהו, וכיון שכן משמע דרק אם הכניסה את
השפופרת לתוך המקור אז היא טהורה משא"כ אם
הלבישה שפופרת על פי המקור ומרגשת בפתיחת פי
המקור כדרכה תמיד בשעת וסתה שפיר טמאה, וכ"ש
דקשה טפי לפי המבואר לעיל שגם הר"ן פירש
בסוגיית הגמ' כרש"י דהטעם הוא משום חציצה,
ונלענ"ד דצריכים ע"כ לומר שהר"ן סובר דהרגשה
לאו היינו הרגשת פתיחת פי המקור אלא הרגשת
זיבת דבר לח מהבשר שמבין השינים ולפנים עד
להבשר שבבית החיצון וכידוע שרבות האריכו בזה
גדולי האחרונים, וגם אפשר שסובר דבעינן הרגשת
פתיחת המקור למען דעת שהדם בא מן המקור אבל
גם צריכים שתרגיש אח"כ שהדם עובר את הגבול של
בין השינים ונוגע בבשר שבבית החיצון וכמו"ש
בנוב"ת סי' קי"ט בהג"ה עיין שם. ואף אם ננקוט כמו
שנראה מפשטות הדברים דסגי בפתיחת פי המקור
גרידא יתכן לומר דהוא משום דתלינן שמסתמא היא
גם מרגשת בזיבת דבר לח משא"כ כשיש שפופרת
ואינה יכולה בשום אופן להרגיש אין זה קרוי כלל
הרגשה, ואף אם השפופרת הוא של גומי דק אשר
אינו מונע את הרגשת הזיבה מ"מ אין זה חשיב
הרגשה מעליא וטהורה כיון שיש עכ"פ דבר החוצץ
]ועיין במאירי דף כ"ד ע"א שכתב לענין שפיר מלא
דם שיש בה טומאת נדה מפני שאין זה דומה לחתיכה

אזדוק הכהן ז"ל בסוף עמוד 8 מדפי הספר שכתב נמי דשפתי הרחם הם התחלת בין השינים, אך עיין שם שחתום ע"ז איש אחר ולא הגאון הנ"ל וצ"ע] וכ"ש דלא נקטינן כהב"ח והסמ"ע שרק פי המקור הפנימי נקרא בשם חדר, שהרי כל גדולי עולם כתבו לענין חציצה בטבעת שבאותו מקום דנקרא בלוע ולא בעי ראוי לביאת מים ואם כדבריהם אינו אלא בית הסתרים שצריך ודאי להיות ראוי לביאת מים כיון שעיקר הטבעת הוא מחוץ לפי הרחם החיצוני ולהדיא מבואר בגמ' ובהלכה דכל שהוא מבין השינים ולחוץ מיקרי ביהס"ת ולא בלוע, ולכן נראה דסוגיין דעלמא כדאמרן.

(מב) ובאמת הי' נלענ"ד דסגי להלביש שפופרת על פי המקור החיצוני וקצהו השני סגי שיגיע עד לביה"ח דהיינו עד סוף בין השינים ואין צריכים כלל שהשפופרת תצא ממש חוץ לגופה, וכמו"ש החת"ס דלשטתו ששפתי הרחם כבר נקרא בשם בית החיצון דסגי בשפופרת קצרה שמכניסים בפי הרחם, וא"כ ה"ה נמי לדין דסגי בשפופרת שמגיעת עד לאמצע הנרתיק שהוא כבר מבין השינים ולחוץ, וכדאמרן דכמו שמצינן לענין תר"מ דכל שהגיעו לעונתן בפטור ה"ז פטור לעולם כך גם כאן כל שעובר את הגבול של בין השינים בטהרה ע"י שפופרת שוב אינה נטמאת גם אם הדם נוגע אח"כ בבשר שבביה"ח, ועיין בפת"ש סי' קפ"ג סק"ב דכתב נמי הכי מבעל שר"ת ברית אברהם. אך כיון דלא מסיימי מילתא ואין אנו יודעים ברור לכיון את מקום בין השינים, וגם אפשר דכיון שהנ"ב מחמיר וסובר שהאשה טמאה נדה מדאורייתא גם בהרגשת זיבת דבר לח גרידא בבית החיצון אף על פי שלא הרגישה כלל פתיחת הקבר, ועיין גם בדרכ"ת סי' קפ"ג סק"ה שהביא מהר"ח אור זרוע סי' קי"ב בשם מורו הר"ר עובדי' ז"ל שפירש שתרגיש בבשרה שנמצאה דם בבשרה אפי' אינה מרגשת ביציאתו כגון דם הנמצא בפרוזדור שחייבים עליה אף על פי שלא הרגישה בו ביציאתו מן המקור עכ"ל, ונמצא דלדעת הר"ן בריש פ"ח דנדה דטעמא דממעטינן שפופרת הוי נמי מפני שאינה מרגשת הדם בבשרה ה"ה דמהני נמי נגיעה בבשר שבבית החיצון, ועיין בשו"ע הרב סי' קפ"ג בקר"א

אות ב' שסובר דלפי"ז גם עובי כותלי בית הרחם מבחוץ ג"כ קרינן בהו בבשרה, וא"כ אף דאנן לא אזלינן בהא מלתא בשטת הר"ן אפי"ה יתכן לומר כן גם להחולקים על הר"ן, והן אמנם שרבו החולקים על הנ"ב ובמהדו"ת כתב גם בנו בסי' קי"ט דתרתני בעינן שתרגיש פתיה"ק וגם תרגיש זיבת דבר לח עיין שם, וגם לענ"ד צ"ע מדברי הרמב"ם בריש פ"ט מאיסורי ביאה שכתב דבלי הרגשה אין האשה טמאה מה"ת בנדה או בזיבה, ומ"מ כתב "ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפני בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהרגשה" ומשמע דהא גופא שהיא רואה עכשו את הדם בפרוזדור אין זו חשיב הרגשה ואם כהנ"ב הרי אין לך הרגשה גדולה מזו, וכמעט שכל הגדולים דחו בזה את דברי הנ"ב, אך אעפי"כ אין זה כ"כ פשוט וברור ויתכן גם לומר שאם נעקר הדם מהמקור בהרגשה חל עליו שם דם נדה ואם נוגע אח"כ בבשר שבביה"ח הרי היא טמאה אף על פי שהגיע עד שם דרך שפופרת, לכן כתבנו לרווחא דמלתא שהשפופרת תהא ארוכה עד שתצא לגמרי מגופה כי אז גם בטוחים שאינו מתקמט כיון שהקצה של השפופרת יוצא ממש לגמרי מחוץ לגופה.

49

יוסף צבי רימון - נדהב - במקורות.doc